

Μέριλιν Ρόμπινσον

Μεταξύ οργής και συγχώρεσης

Μια επιστολή ενός πάστορα προς τον γιο του με φόντο τις μεσοδυτικές πολιτείες της Αμερικής και την ξεχασμένη βία

ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ
ΛΟΥΑΓΕΡΙΔΗ

Αν κάτι προκαλεί εντύπωση μετά τις πρώτες σελίδες στο «Γκίλιαντ» της Μέριλιν Ρόμπινσον, είναι μια σχέση απόστασης. Ανάμεσα στη -διαμεσολαβημένη σαφώς - εικόνα που έχουμε για τις Μεσοδυτικές ΗΠΑ και στο ανάγλυφο που αναδύεται μέσα στο βιβλίο. Αυτός δεν είναι ο κόσμος της υπόκοφης μνησικακίας και του ρατσισμού που ανέδειξε τον Ντόναλντ Τραμπ. Αλλά ένας κόσμος υπομονής, προσμονής και ελπίδας. Ένας κόσμος

Απέναντι στην «κληρονομιά» της βίας ο πατέρας αντιτάσσει τη συγγνώμη, την ελπίδα και την εγκαρτέρηση

αφημένος στον Θεό, καθώς η Ρόμπινσον προέρχεται από την παράδοση του καλβινισμού, όπου η ανθρώπινη θέληση είναι παραδομένη άνευ όρων πέραν του κόσμου τούτου.

Το γράμμα που αφιέρει ως παρακαταθήκη στον γιο του ο 76χρονος πάστορας Τζον Εϊμς είναι η αφήγηση της «οδύσειας του καθημερινού ανθρώπου». Εως και μπανάι μπορεί κανείς να τη χαρακτηρίσει, καθώς περιέχει στιγμιότυπα επιβιώσης στον καιρό της ξηρασίας, έναν πατέρα που ζύνει το χώμα για να βγάλει καρδιά, κηρύγματα της Κυριακής στους φτωχούς τω πνεύματι, βαπτίσματα με καθοτήριον νερό, κατάφαση μπροστά στην ύπαιθρο. Το ταξίδι της ανθρώπινης ψυχής, τελικά, που μπορεί να αποδίδεται με δεξιοτεχνικό λυρισμό: «Στην αρχή, νόμιζα πως είδα τον ήλιο να δίδει στην ανατολή...». Επειτα συνειδητοποιώ πως αυτό που έβλεπα ήταν η πανσέληνος που ανέβαινε στον ουρανό, την ώρα ακριβώς που ο ήλιος βυθιζόταν. Ηλιος και φεγγάρι ακινητούσαν το καθένα στη γωνία του με το πιο υπέροχο φως ανάμεσά τους. Ήταν σαν να μπορούσες να το αγγίξεις, σαν να κυλούσαν απ' τη μια πλευρά στην άλλη απτοί χείμαρροι φωτός...». Μια εικόνα που ξεδιπλώνεται μέσα στο μυθιστόρημα σε διαφορετικές εκδοχές: «Μου φαίνεται σαν μεταφορά της ανθρώπινης ψυχής, το μοναδικό φως μέσα στο μεγάλο γενικό φως της ύπαρξης. Ή σαν την ποίηση μέσα στη γλώσσα. Ή σαν τη σοφία μέσα στην εμπειρία. Ή σαν τον γάμο μέσα στη φιλία και την αγάπη».

Το ερώτημα εάν μπορεί κανείς να διαβάσει τη Ρόμπινσον χωρίς τον χριστιανισμό της ακούγεται πλέον αφελές. Όσο και ένα παρεμφερές, αν μη τι άλλο: εάν μπορεί κανείς να διαβάσει την «Κόλαση» του Δάντη χωρίς να είναι καθολικός. Η αγωνία με την οποία αντιμετωπίζει τη γραφή η συγγραφέας - που γεννήθηκε στο Αϊνταχο και ζει στην Αϊόβα - ξεπερνάει τις θρησκευτικές αντιλήψεις της. Η ιερότητα του ανθρώπινου προσώπου, άλ-

Η Μαχάλια Τζάκσον τραγουδάει πριν από την ομιλία του Μάρτιν Λούθερ Κινγκ (κάτω δεξιά) τον Αύγουστο του 1963 στην Ουάσιγκτον. Οι δύο τους είχαν συναντηθεί το 1956, χρονιά κατά την οποία διαδραματίζεται μεγάλο μέρος του «Γκίλιαντ»

λωστε, είναι μια ιδέα που ανάγεται στην ουμανιστική παράδοση πριν μεταφερθεί επεξεργασμένη στη λογοτεχνία: «Τώρα που ετοιμάζομαι ν' αφήσω αυτό τον κόσμο, συνειδητοποιώ πως δεν υπάρχει τίποτα πιο εκπληκτικό από το ανθρώπινο πρόσωπο... Κάθε ανθρώπινο πρόσωπο εγείρει μια απαίτηση από εμένα, επειδή είναι αδύνατον να μην αντιληφθείς τη μοναδικότητά του, το θάρρος και τη μοναξιά του».

Η βία

Κι όμως, η βία δεν λείπει από το «Γκίλιαντ». Μέρος της ιστορίας που αφηγείται ο πάστορας Εϊμς ανάγεται στις αρχές του αμερικανικού εμφυλίου, όταν ο παππούς του πολεμούσε στο Κάνσας υπέρ της κατάργησης της δουλείας. «Με τον καιρό έμαθα ότι ο παππούς μου είχε εμπλακεί πολύ βαθιά στη βία» γράφει κάποια στιγμή ξετυλίγοντας τον μίτο που φτάνει σε μια δολοφονία. Απέναντι σ' αυτή την «κληρονομιά» ο πατέρας του αντιτάσσει τη συγγνώμη, την ελπίδα και την εγκαρτέρηση. Και είναι από αυτή την οπτική που το «Γκίλιαντ» οδηγεί ξανά στη γνήνη πραγματικότητα των ΗΠΑ. Ο αγώνας μεταξύ της οργής (Παλαιά Διαθήκη, παππούς) και της συγχώρεσης (Καινή Διαθήκη, πατέρας) καλά κρατεί. Σε παράλληλα επίπεδα περιέχει όλους τους - πολιτιστικούς - πολέμους των ΗΠΑ: για την Εκκλησία και το κράτος, τους λευκούς και τους μαύρους, το άτομο και την πολιτεία.

Για τη Ρόμπινσον, που σέβεται τους πολυδιάστατους μυθιστορηματικούς χαρακτήρες, ο θυμός μπορεί να εισχω-

Οι δύο μεταφράσεις

«Ένα φτερό στη ζυγαριά»

Αυτή είναι η δεύτερη μετάφραση του «Γκίλιαντ», ενώ έχει προηγηθεί εκείνη των Αδριάνα Σακκά και Β. Αργυριάδη για τις εκδόσεις Εν Πλω τον Οκτώβριο του 2010. Διαφορές «επιχρωματισμού» σαφώς εντοπίζονται: η πρώτη μοιάζει λακωνική και ακατέργαστη, η δεύτερη περιέχει περισσότερες εικόνες αναλύοντας τον λόγο του πάστορα. Στη σύγκριση μεταξύ ενός βιβλίου που έχει γράψει

ο θεολόγος Καρλ Μπαρτ και της βυθισμένης στη σιωπή Γκίλιαντ, η πρώτη έχει ως εξής: «δεν θα βαραίνει ούτε σαν πούπουλο στη ζυγαριά κατέναντί του, από άποψη βαθύτητας». Η πρόσφατη της Κατερίνας Σχινά ακολουθεί άλλο μονοπάτι: «...δεν θα βαραίνει περισσότερο από ένα φτερό στη ζυγαριά σε σχέση μ' αυτήν την ιερότητα που περιγράφω, δεν θα είναι ποτέ πιο βαθύ».

Marilynne Robinson
ΓΚΙΛΙΑΝΤ

Μτφ. Κατερίνα Σχινά
Εκδ. Μεταίχμιο,
σελ. 336
Τιμή: 16,60 ευρώ

ρήσει και στην απέναντι πλευρά. Σε μια σπάνια στιγμή ξεσπάσματος, ο πάστορας αποκαλύπτει ότι ο πατέρας του έφυγε τελικά από τον τόπο τους, ενώ εκείνος είχε θυσιάσει τη ζωή του για να τον κρατήσει κοντά - όλα αυτά ενώ ο αδελφός του Εντουαρντ είχε φύγει ήδη στη Γερμανία αναλαμβάνοντας τον ρόλο του απολωλός. «Είπε ότι δεν ήταν πρόθεσή του να με αφήσει να ναυαγήσω εδώ... Κι αυτό με εκνεύρισε... Είπε, 'Εχω πλέον αντιληφθεί ότι εδώ ζήσαμε μέσα στα όρια πολύ παρωχημένων και τοπικιστικών ιδεών. Θέλω να με καταλάβεις ότι δεν είσαι υποχρεωμένος να τους μείνεις πιστός'. Νόμιζε ότι μπορούσε να με απαλλάξει από την πίστη και την αφοσίωσή μου, σαν να ήταν αφοσίωση προς το πρόσωπό του...».

Από την άλλη, ελπίδα μπορεί να υπάρχει στον πιο σκοτεινό χαρακτήρα του μυθιστορήματος, εκείνον στο πρόσωπο του οποίου συναρμολογούνται οι μεγαλύτερες αρετές του βιβλίου. Ο νεαρός Τζακ Μπάουτον, που επιστρέφει στην Γκίλιαντ ως φορέας του Κακού, είναι ο μόνος που επιλέγει γυναίκα άλλου χρώματος και θρησκείας (βρισκόμαστε στο 1957, annus horribilis για τον φυλετικό ρατσισμό), σε πείσμα των τοπικών προκαταλήψεων. Και αυτός που θα σπρώξει τον σταυρό του ολομόναχου μέσα σε έναν ξένο κόσμο. Η χειρονομία που επιφυλάσσει ο πάστορας στον γιο του φίλου του, τον πρεσβύτερο Τζακ Μπάουτον, είναι σκηνή ανθολογίας μέσα στο μυθιστορηματικό σύμπαν της Ρόμπινσον.